

Gemensam rutin

Datum: 2026-05-20

Regional samverkansgrupp

verksamhetsförlagd utbildning

Handläggare: Minna Niemelä

Telefon: 072-2014176

E-post: minna.niemela@vgregion.se

Tystnadsplikt och sekretessbestämmelser för studerande inom hälso- och sjukvården

Bakgrund

Detta dokument har tagits fram för att tydliggöra förhållningssätt och ansvar kring tystnadsplikt och sekretessbestämmelser för studerande som genomför praktik inom hälso- och sjukvården.

Alla studerande som arbetar inom hälso- och sjukvården, både offentlig och privat, arbetar under sekretess och tystnadsplikt. Det innebär att alla uppgifter som rör patientens personliga förhållanden skyddas av sekretess och får enbart lämnas ut efter särskild prövning.

Tystnadsplikt och sekretess

Det är viktigt att de som vänder sig till vården känner förtroende för personalen de möter och vågar prata öppet om besvär eller symtom så att rätt vård kan ges. Grundprincipen är att de som arbetar inom vården aldrig får lämna ut uppgifter utan patientens godkännande. Det gäller till exempel uppgifter om sjukdomar, behandling eller privat situation.

Tystnadsplikt regleras i Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400,

OSL) för offentligt bedriven hälso- och sjukvård. För personal verksamma hos privata vårdgivare gäller i stället bestämmelser om tystnadsplikt i patientsäkerhetslagen (2010:659).

Sekretess innebär förbud att röja eller utnyttja uppgift. Förbudet gäller alla former av spridning, såväl muntlig som skriftlig, genom samtal i offentliga miljöer eller via sociala medier på internet. Sekretessen gäller både mot enskild och andra myndigheter.

Inre sekretess inom hälso- och sjukvården

Inre sekretess innebär att den som arbetar hos en vårdgivare får ta del av uppgifter om en patient om hen deltar i vården av patienten eller av annat skäl behöver uppgifterna för sitt arbete. Det ger dock ingen rätt att ta del av hela patientjournalen, utan endast de uppgifter som krävs för arbetet (PDL 4 kap 1§). Även andra verksamhetssystem som hanterar information, till exempel Nationell patientöversikt (NPÖ) och IT tjänsten SAMSA är en del av den sammanhållna journalföringen och som faller under samma lagstiftning (SVOD 3 kap 1§).

Skyddad identitet

Enligt patientdatalagen ska vårdgivaren genomföra systematiska och återkommande kontroller av om någon obehörigen tagit del av patientjournaler. I de föreskrifter som gäller från och med den 1 februari 2026 framgår att varje användares åtkomst till patientuppgifter ska loggas samt att användarens identitet ska framgå av loggarna (HSLF-FS 2016:40, 4 kap. 9 § och 9 a § 5p). Det är därför inte möjligt att ha ett fiktivt namn i patientjournalen.

Om en student har skyddade personuppgifter och har ett så högt skyddsbehov att hens namn inte kan framgå av loggarna i journalsystemen kan studenten behöva få andra uppgifter som inte kräver åtkomst till journalsystemen. Detta kan innebära att studenten inte uppfyller de krav som ställs för VFU: n.

Ansvar

Lärosäte, studerande och verksamheter som erbjuder verksamhetsförlagd utbildning har enligt vad som framgår nedan ett delat ansvar för att sekretesslagstiftning efterlevs och patientens integritet skyddas.

Lärosätets ansvar

Lärosätet ansvarar för att varje studerande får undervisning i sekretesslagstiftning samt praktisk tillämpning före studenten kommer i kontakt med patienter under klinisk utbildning.

Lärosätena ansvarar också för att informera studenterna om att deras namn kommer att framgå av loggar i journalsystemen. Loggarna används i vårdgivarens systematiska loggranskning. Loggarna kan även begäras ut av patienter för att kontrollera vem som varit inne i patientens journal.

Mottagande verksamheters ansvar

Studerande som har en vårdrelation till patienten kan tilldelas elektronisk åtkomst för att läsa och skriva i patientjournal och den studerande omfattas då automatiskt av tystnadsplikten. Mottagande enhet ansvarar för att ta ställning till om den studerande är i behov av åtkomst för att uppnå sina kursmål.

Före överlämnande av inloggningsuppgifter ansvarar mottagande enhet för att:

- Kontrollera den studerandes identitet med giltig fotolegitimation
- Informera om vad sekretess innebär, samt praktisk tillämpning
- Informera den studerande om att hen endast har rätt att gå in i journaler där det finns en pågående vårdrelation
- Informera att elektronisk aktivitet loggas och att överträdelse faller under brottsbalkens bestämmelser
- Informera om att tystnadsplikten är livslång.

Studerande behöver inte skriva under något speciellt dokument inom vårdverksamheten. För studerande som gör studiebesök inom hälso- och

sjukvården bör vårdverksamheterna försäkra sig om att information om sekretesslagstiftning är given.

Studerandes ansvar

Under praktik och verksamhetsförlagd utbildning har den studerande tystnadsplikt. Tystnadsplikten gäller till exempel vid resa till och från VFU-platsen, vid samtal i det egna hemmet och vid återkomsten till lärosätet. Tystnadsplikten upphör i princip aldrig. Det innebär att den studerande är bunden av tystnadsplikten även efter avslutad verksamhetsförlagd utbildning.

Studerande ansvarar för att:

- bedöma om det finns en aktiv vårdrelation och därmed rätt att ta del av patientuppgifter och vid tvekan fråga ansvarig handledare.
- skydda sitt lösenord väl och att inte avslöja det för andra,
- alltid logga ut från de vårdnära IT-system när datorn lämnas,
- aldrig röja personliga uppgifter om patient som hen fått del av under verksamhetsförlagd utbildning

Konsekvenser vid brott mot tystnadsplikt samt dataintrång

Brott mot tystnadsplikt kan innebära böter eller fängelse i högst ett år.

Loggning av aktivitet i digitala informationssystem sker och granskas kontinuerligt av vårdgivare.

Ett olovligt intrång och olovligt efterforskande i digitala informationssystem kan vara straffbart enligt straffbestämmelsen om dataintrång i 4 kap. 9 c § brottsbalken, man kan då dömas för dataintrång till böter eller fängelse i högst ett år.

Felaktig hantering av uppgifter kan även resultera i kritik från Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Dessutom kan arbetsgivaren vidta disciplinära åtgärder.

Framtagande av rutin

Arbetet har initierats av [regional samverkansgrupp \(RGS\) för samverkan mellan kommunerna, regionen och lärosätena i Västra Götaland](#) avseende praktik inom akademisk vårdutbildning på grund och avancerad nivå. RGS ställde sig bakom dokumentet på samverkansmöte den 20 maj 2026.